

HEIMIR

III. Árgangur

WINNIPEG, 1906.

7. blað.

STEPHAN G. STEPHANSSON:

MILLI LESMÁLS OG LJÓÐA

Undir aðfall.

I.

Von er að þér förlist flug
Fyrir heljar-skaga!
Þú hefir hvorki hönd né hug
Hlíft um þína daga.

Þér varð kunnur sérhver sær
Sólar-hvarfs að línum
Alt var haf og himinn fær
Huga frjálsum þínum.

Vitið sá þar vegu strags
Vagsið öllum þrautum,
Viljinn beindi' á bræðra-lags
Braut, að jarðar-skautum.

Eitt er sem til hróss þér hef',
Höfin við að kanna,
Þú hefir login landa-bréf
Leiðrétt, Guðs og manna.

Sannleiks-hlut á heima-lörð
 Hugans drógstu mikinn,
 Og um vorsins eyði-strönd
 Áttu handar-vikin.

Sæmd þín hreinlát hætti á
 Holl-verk, þörf, en skitin,
 Slor-fjörunum hélztu' ei hjá
 Höndum fyrir vitin.

Engin garpur gat þér fylgt
 Gegnum vos og þreytu,
 Hefir alla af þér siglt—
 Eins í byr og steytu.

Allir við þig vægðu sér,
 Víkingar og gaudin,
 Enginn kunni' að ögra þér—
 Ekki sjálfur dauðinn.

Fæstir réðu' í rúm þér hjá
 Raga gæfu sína.
 Flestir lögðu fordóm á
 Formenskuna þína.

Þegar undir fall og fjúk
 Fleyttir stafni knarar.
 Leti' og óvild öfundsjúk
 Óskuðu sneypu-farar.

Lífs-von settist undir ár
 Ein á þóftu hjá þér—
 Strandar-glópum steypi-sjár
 Stefjaði kveðjur frá þér

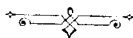
„Þjóð-trú, vertu þess ei duld,
 Þú mátt ráða' og eiga
 Upp á þína skota-skuld
 Skips-höfn hverja feiga.“

II.

Varð sú einför yndis-snauð—
 Alt meðan svaf til baka
 Yfir lofts og lagar auð
 Lifa einn og vaka?

Utar storm' og öldu-gang
 Eiga stefnu vísa,
 Unz um djúpið flaut í fang
 Fyrsta morgun-lýsa?

Skeyta' ei hvar að strönd var stytzt,
 Stíka nótt og sæinn
 Undir höfn við heimskaut yzt,
 Heiðríkjuna' og daginn?

III.

Lítill undur eru það
 Óvænt, þeim sem skilur,
 Þó um síðir sæ-kong að
 Sverfi manndráps-bylyur.

Drífa segl til sama lands,
 Sekkur skútan leka.
 Beztu vilji vogaðs manns
 verður afturreka.

Allir hafa aflað smátt
 Endir þann sem hræðast—
 Nóg er að hafa afgert átt
 Erindi að fæðast.

Þú hefir beitt við blítt og strangt,
 Brim og ísa klofið,
 Þú hefir af þér æfilangt
 Engan róður sofið.

Hittir engin ókunn mið
 Út' um síðsta rokið
 Sem ei hefir setið við—
 Svo er því bezta lokið.

Hugur þinn og hjarta-þrá
 Hlakkar yfir sogin
 Þegar herkinn hallast á
 Hinztu árar-togin.

„Alt sem ég hef græðt og gert
 Gleymt er upp' á landi—
 Nú er ekkert uppboðs vert
 Eftir í þessu strandi.“

IV.

Ferða-hugur er þér úr
 Orðinn heima-feginn
 Segist ekki' í útúr-dúr
 Ætla hinumegin.

Til, í gletni, gatzt að nú
 Gerist vant að hyggja:
 Hvort í feigðar-fjöru þú
 Fáir kyr að liggja.

Eitt er tákn sem telur þú
 Til sem bera kynni:
 Afturgöngu í anda-trú
 Eftirhermu þinni.

Sagðir: „ef það undrar þig
 Eða finst það skrúfið,
 Þjóddu „andstygð“ ögn í mig
 —Ekki nema lítið“.

Eg vil ekkert anda-búr
Eyris-virði kaupa—
Hæna til mín eilífð úr
Alla skollans laupa.

Óhemjandi anda skrök
Ekki kæri mig um.
Mér er nógu vönd í vök
Vörn mót kvikra lygum.

Er ei minni hjátrú höpp,
Hún svo standi' á nálum,
Þó að borðs og bekkjar löpp
Brölti' á dauðum sálum.

Afarmennin okkar hér
Afstyrmt hefir körin.
Voðum þeirra virðist mér
Versni afturförin.

Það er ekkert lyga-last
Liðnum draug til rýrðar—
Allar vofur uppgefast
Eðlilega skýrðar. |

Eina leið þeim ávalt fer.
Er ei slíks að dylgja,
Þessi óláns-þáttur er
Þeirra ættar-fylgja.

Vitnin munu síðar sótt
Sjálfsblekkingar yfir:
Sérhver draugur, dag sem nótt,
Dylst í þeim sem lifir.

V.

Formáli { Í grafar nöpru nausti þó
 Nú hvíli skipin kyr:
 Aftur mun þeim á annan sjó
 Eilífðar fleyta byr.

GRIMUR THOMSEN.

Kann ské er þig að heimta hann,
 —Himna skipa-veginn,—
 Söm kvað eiga eilífan
 Útveg hinumegin.

Berðu' það ekki undir míg,
 Ekki' er ég svo fróður—
 Grímur sagði' „ann sendi þig
 Svona í annan róður.

Sannmælis þess sí og æ
 Sigling þín skal njóta:
 Þó að öðrum þeytti' í sæ
 Þér var gjarnt að fljóta.

Samt er ekki að efa það
 Allri trú mun skeika—
 Vitið má sér óskemt að
 Ímyndunum leika.

Og við skulum setja svo,
 Svona muni fara.
 Læt svo um það ykkur tvo
 Eiga saman bara.

Mikilleik hans mattir þú:
 Mátt sem hlyti að skeika,
 Sem að hefði svo sem þú
 Sókst við örðugleika.

Fullkomleikinn legðist að
 Lífs og þroska snauður—
 Væri' ann alger veiztu það—
 Væri' ann líka dauður.

Heilsaðir bróður-hug, sem krept
 Hindrun gat, sem mætir,
 Þegar von er veður-tept,
 Viljinn barning sætir.

Formanns-lundin leyfði' ei þér
 Lækkun gamals vana,
 Sem léti' annan eigna sér
 Alla skilmálana.

Þitt mér ónar auðheyrt svar
 Yfir flæddum borðum,
 Þegar uppsett einsmanns-far
 Átt í hinztu skorðum—:

„Nú var ei við æfi-strand
 Utar hægt að beita—
 Hér hefir aldrei orpist sand
 Úttaugaðri fleyta.

Seglin hefir sundur tætt
 Svifti-bylja þunginn,
 Kubbað reipin knýtt og bætt,
 Kjöll á skeri sprunginn.

Brotin stefnin, beygð og lúð,
 Barin ís og straumum.
 Brimi gnúin, gliðnuð súð,
 Gengin öll af saumum.

Þurfi ég enn að sækja sjá,
 Sigla' að dýpstu miðum;
 Annað verð ég fært að fá
 Far, úr nýjum viðum.

Orlof tek ég ekki' af þér
 Út í nýjan vanda—
 En sé þér lífsins lið að mér
 Læt ei á mér standa.

Nái ég þrótt og hönd sé hraust
 Hugur skal ei letjast,
 Eg mun aftur orðalaust
 Undir stýrið setjast.

Eg skal ýta fram, sem fyr,
 Flestir meðan sofa—
 Áhöfn stórri' og óska-byr
 Ekki þarftu' að lofa.

Mínu eðli' er engin nyt
 Eilíft logn að hreppum--
 Mér hefir vagsið megn og vit
 Mest í þrauta-kreppum.

Mína heimta hagi um:
 Heldur tjón á sjónum,
 En undir farfa' og fægingum
 Fúna inn á lónum."

Aðsendar vísur.

Hvert mun Heimir halda	Samt mun hörpu hreimur
Í höfn, er róleg telst?	Hljóma ströndum nær,
Áslaug sú hin unga	Gleðja gamla' og unga,
Í hans hörpu felst.	Og gerast öllum kær.
Nei, um heila heiminn	Og svo mun fara um síðir--
Höfn þau hvergi ná.	Eg sízt um bil skal tjá--
Áslaug sú hin unga	Að Áslaug' hina ungu
Ekki lenda má.	Allir vilja sjá.

Jónas Hall.

Leiðtogarnir og blöðin.

„Heimir“ ætlaði að leiða hjá sér deilumál blaðanna og blaðaútgefandanna, er nú hafa staðið með miklum blóma um nokkrar vikur. Vegna hvers hann gerir það ekki, en leggur þar orð í belg, þarfnast ekki mikilla útskýringa. Deilurnar eru farnar að verða persónulegar og snerta alla flokka.

Því er þó als ekki þannig varið að „Heimir“ hafi ömun á umræðum er snerta starf og stefnu félagsmála vorra, fjarri fer því, þó út í ritdeilur fari, svo lengi sem þar ræður eitthvert „prinsíp“, og tilgangurinn er einhver annar en sá, að ata for menn og málefni, eða leika skrípaleik. En þegar í byrjun ganga umræðurnar út fyrir málefnið og hafa naumast snert það síðan.

En hvert var málefnið og hvernig spunnust þessar deilur út af því? Þeir sem hér eiga heima í bæ, munu minnst þess, að snemma á þessu síðastliðna sumri var venju fremur mikið um heimsóknir hjá mönnum, óboðinna gesta. Komumenn flestir voru í einum og sömu erindum, að beiðast frjálsra samskota til missíónarhúss í Reykjavík. Áður hafði verið mælt með þessum samskotum bæði í Lögbergi og Sameiningunni og mælt til að eitthvert gjafafé yrði haft saman og sent heim. Innheimtumenn þessir voru flestir gamalmenni, konur eða börn. Mönnum varð í engu hverf við þessar heimsóknir, því slíkt er að engu óvanalegt nú í seinni tíð. Daglega eru menn og konur á ferð húsa á milli þótt í öðrum erindum sé, í liðsafnaði fyrir kyrkjurnar lútersku og boða mönnum trú. Oftast eru það konur allvel við aldur. „Leik-prestar“ kyrkjufélagsins er breiða opin faðm mót syndurunum vilji þeir snúa sér og trú. Fengsamur hafa þær orðið vonum frammar og ekki ófær svæft allar hjartans efasemdir og æskuþrá „undir hinum kafloðna kerlingar vanga“. Þessar samskota leitanir hefði því enga eftirtekt vakið, hefði ekki þá í þann svipinn birzt áskorun þess efnis að rétta hjálparhönd syrgjandi og bágstöddum, sem mestan skaðann biðu við hinn sorglega skiptapa við Reykjavík-

ur höfn í vor. Þá var farið að athuga hvort málið væri þarf-
ara,

Íslendingur nýkominn frá Reykjavík (herra Ágúst Jón Jónsson, söngstjóri við Unntaraskirkjuna hér í bænum), er enn bar í fersku minni ofstækis heimsku innri-missíonar-manna heima, ritaði lipra og stutta grein í Hkr. til að benda mönnum á, að mannúðarskyldan krefðist þess að fyrr væri hugsað um að létta undir byrði með þeim, sem sárast liðu við skipskaðann, heldur en að reisa innri-missíóninni kyrkju í Reykjavík. Undir það skrifaði hra B. L. Baldwinson og bætti þar nokkru við frá eigin brjósti.

Þessu svarar svo Lögberg með þjósti allmiklum og lítilli prúðmensku og álitur manni þeim, er ritað hafi í Hkr. samra að þegja, því hann muni í engan stað þekkja svo vel til hversu hagi til á Íslandi, að hann megi með fara; og þá sitji ekki á ritstj. Hkr. að leggja þar til mála. Í sama mund kemur út Sameiningin með fúkyrðum og stóryrðum til Hkr. og fyrirbýð B. L. Baldwinson að snerta fingrum sínum við nokkru því máli, er kyrkjunna áhræri, og lýsir hann óheimildarmann að því og óhreinan lengur en „til kvelds“ fyrir tiltektir sínar. Var þá deilan hafin.

Þetta var þá upphafið að þessum almennu stælum, og það sem á eftir fór skulum vér athuga gjörr síðar.

Málefnið sjálft er deilunum hefir ollað, er þetta: Hver skyldan kemur fyrr, sú að hjálpa bjargþrota og munadarlausu fólki, eða eila lúterskt afturhvaris trúboð í landinu? Innri-missíónin með öllum sínum hótunum um helvætis eld er lúterska her vestra hefir lýst velþóknun sinni á, bæði „hægri menn“ og „vinstri“, báðir, séra Jón og séra Friðrik. Málefni þetta var opinber spurning þess efnis, hvoru lögmálinu beri frammar að hlýða, siðalögmálinu eða trúarkreddunni. Áskoran-ir koma úr tveim áttum, sín frá hvorri hlið, til bróðurkærleik-ans, og til trúarofsans. Hvor átti forgangsrétt?

Það er ekki í fyrsta skifti, sem orþódoxa kyrkjan hefir verið knúð til að svara. En hún hefir ætíð svarað eins í orðum

Ignatiusar kyrkjuföðurs: „hvert sem biskupinn bendir, þangað safnast fólkid“. (Smyrn. III. 4.).

Í stað þess nú að ræða þetta mál, er mátt hefði verða bæði til fróðleiks og skemtunar, þar það hefði knúð fram allar þær sannanir er kyrkjan á í fórum sínum, er nefna hana í yfirrétt yfir siðalögmálið, svo mönnum hefði gefist að líta á hverju kyrkjan byggir sitt vald, þá í þess stað lendir logikin út í skammir frá beggja hálfu. Séra Jón atyrðir Baldwin og bregður honum og blaði hans um kristindómshatur, og Hkr. svarar sem von var til, aftur í sömu mynd. Svo verður úr öllu saman ein stertabenda. Ótal Smájónar slást í leikinn og auka hávaðann og ærslin, hver um sig að reyna að bera blak af „herra sínum“. Er sízt varði voru allir komnir í þvögu. „Þeir sentust á svörum. smárakkarnir geltu, opnum skoltunum skeltu“.

Umræðuefninu er strax slept. Séra Jón skipar Hkr. að þegja um þetta mál, þar eð það sé algerlega fyrir utan hennar verkahring, svarar engu því ei þetta mál áhrærði, þykist ekki skyldugur til þess fyrst hann ekki eigi orðastað við „kyrkjunnar mann“. Við öðru var tæpast að búast. Ef út í þetta mál hefði farið nokkuð ýtarlega, þá hefði það kostað það, að skoða og yfirfara öll undirstöðuatriði orþódoxu kyrkjunnar, og það, sem verst var, framan í öllum almenningi. Það hefði orðið að athuga fyrst á hverju myndugleiki kyrkjunnar bygðist og hvers vegna, í því sem hún væri ósamhljóða siðferðislögmálinu, mannlegu eðli, skynsemi, samvizku og innri tilfinningum fólks, að framar bæri að meta hennar orð, hlýðast hennar skipunum en þess síðara.

Í öðru lagi hefði og orðið að sýna hversu valdi hennar yfir sálum manna væri háttað og hvaðan það kæmi, og hvers vegna það væri æðra en siðferðiskrafan. Hætt er við að þetta síðara hefði orðið jafnvel argara hinu fyrra, ef svo langt hefði farið. Mönnum er fjölda margt ljúfara en að láta lýsa til marks á sér. Orð þau ganga í hlustir þótt eyrað sé rifað. Og svo vilja flestir líka, hér í landi að minsta kosti, telja sig frjálssa. Þegar svo á að fara að útlista í heyranda hljóði eignarrétt einnar mannfélagsstofnunar yfir sálum og sannfæringu þessara manna, er hætt

við að nokkrir fari að láta illa í svefni „Tíundarkrafan“ um árið, á þann hátt sem henni var tekið gaf að minsta kosti svo mikið til kynna. En tíundarkrafan var að eins lítilfjörleg kvæð, tilkall til þess er kyrkjunn ber, sé það rétt, að henni sé gefið bæði tímanlegt og andlegt vald yfir sál og lífi manna. Hví að deila við dómarrann. „Ég á þrælinn og alt hvað þrælsins er, það er mitt“, sagði Rabbínn, og sama segir hún.

Ekki var von til þess að séra Jón færi út í þá sálma, enda var honum ekki, eins og sést hefir, haldið til þess, og neyðist maður jafnvel til að álíta, að þeir sem málið ræddu, haði naumast skynjað hvað í því lág. Ólíklegt er að þeir hefði horfið frá því á þann hátt, sem þeir gjörðu annars, þótt ekki sé að aftaka það með öllu.

Ræðurnar hverfa strax frá trúar og siðferðiskröfunni, þar sem kyrkjuhugsjónina og mannúðarhugsjónina greina á, en snúast í árásir á séra Jón og Hkr. Auðvitað er margt líkt með skyldum. Séra Jón er ísl. lúth. kyrkjan hér vestra í persónu að sumra sögn, og þá *Hkr. karleikurinn í persónu*.

Ef ritgjörðir Hkr. eru athugaðar vel, bæði „Afa“-greinin og „Séreign mála“, þá sést á báðum þeim, að þær eru nær þessu umrædda málefni en alt hitt er skrifað hefir verið í Wiri-nipeg-blöðin um það mál. „Séreign mála“ tekur það ljóst fram, að engin almenn mál séu séreign nokkurs flokks manna. Ef þau eru almenn svo varða þau almenning, og ef þau eru það ekki, en samt slutt almenningi, þá varða þau almenning engu að síður, því það er þá verið að hrópa stanz til manna að hlusta og hlýða á það sem þeim kemur als ekkert við— *verið að hefsta umferð*. Þröngurum, sem eru að prakka út vörum sínum með allra handa snakki og skrípalátum, er ekki leyft að hneppa fólk í þvíögu á götuhornum. Ekki af því að nokkur láti sig skifta raus þeirra og rugl, heldur af því að þeir eru með því móti að *hefta umferð*. Það sem snertir almennings heill eru almennt mál, af því þau snerta almenna heill, og einnig það er snertir að eins einstakan flokk, en er fjöldanum farartálmi, snertir alla, eru almenn mál, af því þau eru almennur farartálmi.

Sjálfsagt mætti finna „Afa“-greininni eitthvað til, ef vel væri leitað. Hún er óvanalega berorð við það sem menn eiga að venjast nú upp á síðkastið. Vér efumst um að hún hermi það rétt að séra Jón með vélabrogðum og ásetningi hafi viljað spilla fyrir hjálparsamskotunum. Vér efumst um að nokkur Íslendingur þessarar álflu hafi verið sú þjóðarafmán að vilja það. En hitt er aftur víst að séra Jón, sem formaður lúth. kyrkju, hefir viljað að kyrkjusamskotunum yrði sem bezt tekið hvað svo sem um hitt yrði. Hann bar innri-missíónina fyrir brjósti á undan öllu öðru. Ekki fellum vér oss við mannfögnuð „Afa“-greinarinnar, samanburðin á séra Jóni og séra Friðriki. Það er líka alveg óviðkomandi innskot, hvor þeirra væri meiri og betur látinn. Fáir munu trúá því að séra Jón standi hinum mikið á baki, í einu eða neinu. Má vera að séra Jón komi sér ekki eins í mjúkinn, en er þá ekki of mikilli einurð hans og hreinskilni um að kenna? Hann hefir aldrei dregið dul á meiningu sína, aldrei falið sínar skoðanir fagnar eða ljótar. Hann hefir ekki haft það að vana að snúa klæðinu réttthverft eða ranghverft eftir því, að hverju auganu geðjaðist betur. Frá hans sjónarmiði hefir *rétthverfau* ætíð snúið út. Þegar hann nefnir Unitara á nafn, þá kallar hann þá „vantrúarmenn“, þegar hann nefnir biblíuna á nafn, þá heitir hún „Guðs opinberað orð“ o. s. frv.

Þess vegna er líka svo létt að deila við hann og þess vegna eignast hann eðlilega mótstöðumenn, og svo líka af því hve skoðanir hans eru orðnar aftur úr og öld vorri ósamboðnar.

Vér fellum oss ekki við hólið um séra Friðrik, þótt hann fari meir undan í flæmingi enn séra Jón, þegar um ágreiningsefni er að ræða, þá er það að vorri hyggju ekki vottur neinna andlegra yfirburða yfir aðra menn. Það er engu ólíkara krókaleið hérans en flugi arnarinnar.

Mest furðar oss þó á hverjir það voru sem hlupu til bjargar málsaðilunum í þessari deilu. Það verðum vér að játa að oss þótti það óvænt frétt, að S. B. Benediktsson færi að vanda um fyrir séra Jón. Og als ekki talaði hann fyrir hönd Unitara sem heildar með þeirri grein. Sérstaklega þó fyrir það hversu

hún var skrifuð. Það er únitariðskt að bera blak af þeim sem verða fyrir ofsókn og álygum að ósekju. En það er einhver önnur stefna ráðandi þegar vörnin gengur fram í tötrum mannlasts og fáryrða.

Þátt þann er barnakennarnir frá Saskatchewan áttu í deilum þessum leiðum vér hjá oss að athuga, því hann er sorglegur spegill skólamentunarinnar hér í bænnum og eins og ítrekun spurningarinnar: „Mun ei glappaskot gera . . . þeir sem barnsvitið bera út á kenningar klakann“. Það atti að vera í bann fært í allri kristninni að *bera út börn*. Fyrst vegna barnanna sjáltra og svo vegna þeirra er á *holtaþokuvælið* verða að hlusta.

Og rétt nú í svipinu berast oss tvær nýjar ritgjördir enn um þetta mál. Önnur eftir Albert Kristjánsson í Baldri, en hin í Breiðabliki eftir ritstjórnann. Báðar eru heldur vel samdar og þó sérstaklega sú fyrri, er bendir mönnum til baka aftur að málefnum óbeinlínis.

Þó er ritstjórnargreinin í Breiðabliki dálítið skritin. Ritstjórninn vandar um ritháttinn á blöðunum í sambandi við þetta mál, og kallar hann „herfilegan“. Sjálfur leyfir hann sér þó að fara ærumeiðandi orðum um S. B. Benediktsson og krukkar á ný í hina margbannungnu kvæðabók hans. Ekki hefði úr vegi verið að honum hefði dottið fyrir í hug orð þessa „háskólameistara“, er hann tilfærir í ræðulok, ef ske mætti hann hefði getað haldið til baka reiði sinni til Sigfúsar fyrir ritdóm hans um Breiðablik, og lært að stilla orð sín betur. Þessi saga um skólameistarann er annars nokkuð sérkennileg dæmisaga um „vestur-íslenzka menning“.

Hver er skólastjórninn og hverjir eru piltarnir? „Þýð þú fyrir oss þessa dæmisögu?“

Margir munu ráða í hvað hér sé átt við, þar sem ritstj. sjálfur setur söguna í samband við blaðadeilurnar, og þar sem hann minnir á það að „vér þurfum að láta oss þessi dæmi að varnaði verða“, að piltarnir, lærisveinar skólameistarans(?) sem í rífrildi eru, sé þeir séra Jón og Baldwin, en skólameistarinn er hastar á þá sé þá hann sjálfur!

Ekki trúum vér öðru en margur muni kunna illa þessari

dæmisögu og þykja séra Friðrik taki sér helzt til alvarlega og til inntekta „professors“ nafnið er honum hefir verið gefið, alt eins mikið í gamni eins og alvöru. — —

Þannig hefir þá þetta mál snúist og leiðtogar vorir meðhöndlað það; tekið það algjörlega út frá því sjónarmiði, sem það hefði átt að skoðast og ræðast frá hálfu blaðanna, ef blöðin eiga að vera mönnum til leiðbeininga í því sem þeir hugsa og áforma. Persónulegheit í stað málefnis, drýgindi í stað sætta, moldviðri í stað upplýsinga, það er sorglegur vitnisburður um kraftleysi vort að hugsa, viljaleysi vort að íhuga. En alt stafar af því eina og sama—„prinsíp“-leysi. Vér sjáum menn og einstaklinga, vér sjáum flokka og fylkingar, en það er örsjaldan að vér sjáum fyrir hverju strítt er og stritað, — málefnið sjálft. Og svo er það líka farið að verða svo að vér kær-um oss ekki þótt vér sjáum ekki málefni; þau mega eiga sig. Vér sjáum formanninn og nóg að komast á fleytuna hjá honum, brúka þá beitu sem hann leggur til, renna út færinu þar sem hann segir fyrir, til hvers svo sem afliun er notaður eftir á. „Liberal“ eða Conservative“, lútherskur eða únítariskur þýðir í huga fjölda margra aðeins viss *félags starð*, ekki sérstök stefna, skoðun eða hugsjónir. Ekki það að þessar félagsstærðir hafi nokkurt takmark, sem áhrif, hugsanir og tilgangur þeirra stefni að.

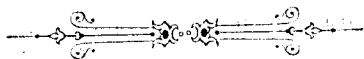
Menn láta það sem vind um eyru þjóta þótt talað sé um stefnu þessara ýmsu félagsheilda, vegna þess að orðið „félag“ hefir gleypt orðið „stefna“, eins og horuðu kýrnar þær feitu. Keppnin er öll í því fólgin að „stærðin“ *sýnist* sem mest. Það er leiðtoganna skuld. Þess vegna er það líka aðaláhugaefnið, þegar í missætt slæst, að minka mótstöðumann sinn sem mest, í stað þess að taka duglega ofan í við kenningar hans og málstað.

Og það er það sem einkent hefir blaðamál þessi alla leiðina. Og að því leyti eru þau sannur spegill þjóðlífs vors hér í borginni. Að vér getum aftur um Breiðabliks-greinina, þar kemur þessi hugsun svo bersýnilega fyrir. Baldwin hafði öðlast allmikla „stærð“ í augum margra fyrir svar sitt til séra Jóns.

Hann hafði aukið alin við hæð séra Friðriks með vinsældahrósinu um hann í þeirri sömu grein. Töluð orð verða ekki aftur tekin. Það vissi ritstj. Breiðabliks. En nú þarf aftur að jafna „stærðir“ og reka Baldwin svo sem þverhandarbreidd ofan í jörðina.

Fyrir áhorfendum lítur þetta ekki ósvipað út og húmbúg. Hvað er verið að leika og hvað á þetta alt að tákna? Svo er séra Jón sleiktur eins og Lazarus eftir að búið er að sneypa hann og snupra af sama manni fyrir ósæmilegt orðbragð—taka svolítið ofan af *haus* „stærð“.

En alt þetta hefir sína þýðingu hér—fyrir félagslífið. Og minna en þetta, en allur þessi „Mysteriu“-leikur. Auk heldur gleraugu og gönguprík geta miklu til vegar komið að efla velmegun þjóðarinnar og frelsun þess glataða.

Ljósið og mælikerið.

Langt er síðan meistarinn sagði : „Menn kveikja ekki ljós til að setja það undir mæliker“. Sú hugsun felst í þessum orðum, að ef svo er myrkt að lýsing þyrfti með, þá sé þýðingarlítið verk að kveikja og fela svo alla birtu sem af ljósinu getur lagt, þegar myrkt er, þá er ekki nóg að bregða upp ljósi, að kveikja ljós, ef ljósið fær ekkert að lýsa, ef yfir það er strax hvolft mælikeri. Menn eru þá eins í myrkri eftir sem áður. Á vissan hátt er þessu þó ekki hlýtt sem skyldi. Er það vegna þess að fleiri eru ljósin en rétt þau, sem eru í kertastíkkunni, og fleira er myrkur en náttmyrkur?

Maðurinn er sagður vera skynsemisgædd vera. Og undantekningar lítið er það víst rétt. En svo er það ýmislegt í siðum og trú manna er banna alla notkun skynseminnar. Það er hvolft kerri yfir ljósið.

Eitt sinn sögðu menn: Yfir þáfanum eru kyrkjupinginn al-

mennu, því þar, frekar en hjá einum manni, kemur fram almennt viljinn. Það var í byrjun þess viðburðarfska tímabils er hin svonefnda siðbót hófst. — Menn höfðu brugðið upp ljósi. En svo greip menn geysimikill ótti. Hvað höfðu þeir sagt: „Almanna viljinn, er hann æðsta vald mannheima? Nei, guðs vilji er hið æðsta, — ekki guðs vilji náttúrulögmálsins — framþróunarlögmálsins, heldur *guðs vilji heilagrar ritningar*“.

Svo, menn hvolfðu keru yfir ljósið. Ritningin er æðsta úrskurðarvald í andlegum málum. Henni undirgefið er samvizka, sannfæring, skynsemi og tilfinningar. — Undir keruð lögðu menn ljósið. Þar lét Lúther sitt ljós, skynsemi og tilfinningu, þar lét Kalvin sitt ljós, samvizku og sannfæringu — undir heilaga barmvíða biblufukeruð.

Og í heilar þrjár aldir hefir keruð hvolfi yfir ljósinu. En nú er það tekið að gisna og hér og hvar farið að leggja út litla glætu á milli stafanna. En ekki mega þeir enn *hreyfa* keruð, erfingjar Lúthers og Kalvins.....

Canadíska Meþódista þingið í haust endurtók þá samþykkt er fyrir löngu var gjörð, að konur hefði ekki leyfi samkvæmt guðsorðu til að greiða atkvæði eða skipa embætti í söfnuðum hinna trúuðu. Þær mega hlýða, hlusta og gjalda. Þingið lauk miklu lofsorðu á „*gjöf ekkjunnar*“. Það sá sér heldur ekki fært að leyfa danssamkomur, leikhúsgöngur eða spil, eða í það mál var nefnd skipuð, er athuga skyldi hvert fyrir því fengist leyfi í „guðsorðu“.

Biskupakyrkjan, á rannsóknarþingum sínum í vor sem leið, er haldin voru yfir Dr. Crapsey og öðrum guðfræðingum kyrkjunnar, sem þýða vildu prestaeiðin þannig, að út frá prédikunarstólnum ætti að ganga að eins þær kenningar, er menn vissi sannastar vera, gagnvart guði og sinni eigin samvizku, lýsti því yfir að kyrkjan viðurkendi engar vísindalegar uppgötvanir, enga einstaklings skynjun eða sannfæringu, en ritninguna að eins eina og trúarjátninguna, fyrir því skyldi hvert kné sig beygja og öll höfuð hnegja og allir munnar þegja.

Lútherska kyrkjufélag vor Íslendinga færði inn á þingskrána síðastl. sumar, sem tilvonandi lagaákvæði, að hver sá

söfnuður, er einhverra hluta vegna gangi úr félaginu, skyldi eftirláta félaginu allar sínar eignir, enn fremur, klotnaði félagið, skyldi sá hluti þess, er héldi sig við hina fornu upprunalegu trúarjátningu, sitja að öllum eignum félagsins. Já. „Hafi einhver lagadeilur við þig um kyrtil þinn, þá lát honum og yfirhöfn þína lausa“.

Presbyterakyrkjan samþykkir nú orðið með öðru fólki, að viljakraftur mannsins og þrá eftir því góða sé aðal-undirstaða als mannlegs hreinleika í orði og verki. En ófáanlega má þó skilja það sem svo, að ekki sé maðurinn í eðli sínu spiltur og vondur, né í honum sé nokkur neisti réttlætis og guðdómleika varanlegur. Hún prédikar hart móti því verslega valdi, sem hirðir ekki um að koma fram ábyrgð gegn sakadölgum. Ekki hafa þó þing hennar síðustu, nú hvert eftir annað, séð sér fært að útstryka af játningarritum sínum forlaga kenninguna um að maðurinn sé frá upphafi verulega, án síns eigin tilverknaðar eða verðleika valin til eilífrar sælu eða eilífrar vansælu, að börnunum ungu og saklausu, er deyja áður en þau fá mælt nokkurt orð, sé kastað í helvíti.—Að öll verk ill og góð sé framin í blindni og menn því í raun rétttri ábyrgðarlausir óvitar í öllu sem þeir gjöra.

Og ekki vill Baptista-kyrkjan heyra það að hætta megi við þá skírni að kaffæra syndarana. Ef allur líkaminn er ekki í vatni, svo er ekki syndin þvegin burt, — synd svitans og svitaholunnar.

Án rauðu borðanna, skygnishúfunnar, bumbunnar og básúnunnar, „amen og halleluja“, háreysti hjálpraðishersins, virðist „hernum“ lítið um saúna guðsdýrkun á jörðunni. „Herópið“ boða „frið á jörð“ og „blód og eldur“ „velþóknun yfir mönnunum“. Satan einn hræðist skröltilið og hleypur úr hlaði eins og ljóntryltur útigangsklár við hávaða hrossafælunnar.

Fremur virtist Skeklum (Shakers) siðurinn orðinn spiltur, ef ekki fylgdi krampinn og sinadrátturinn bænahaldi og helgum tíðum. Ef hvorki kreptist kné eða úlnliðir væri, „afturhvarfsins“ langt að bíða og friðarríkið fjarri. — —

Þetta kalla menn trú, leiðsögu, guðspjónustu! Þetta er

kent við timburmannssoninn frá Nazareth, unga ágætis manna, er þeir lifðu í fyrndinni á Vorinnögungudaginn í Jerúsalem! Hefði hann getað horft fram til þessa dags, er vafamál hvort orð hans hefði ekki hljóðað: „Allmargir kveikja ljós til að setja það undir mæliker.

Guð fer að verða börnum sínum til byrði, ef trúin á hans nafn heimilar öllu lengur slíkan hégómleik.“

Það sem allir álíta.

Það er eitt sem menn játa skilyrðislaust allir saman: „Sannleikurinn á ætíð ógreiða götu í heiminum.“

Það er næstum það eina, sem öllum kemur saman um. Flestar aðrar staðhæfingar eiga fleiri eða færri mótmælendur.

En vegna hvers á sannleikurinn örðugt uppdráttar? Af því allir óttast hann í of ríkum mæli. Stjórnin missir valdið, kyrkjan missir af biblíunni, biblían af heilagleikanum, hjátrúin af hefðinni, hefðin af undirgefnni, þjónninn af þrælsóttanum, konungurinn af kórónunni, fíflíð af metun.— Eru þetta svo háskalegir erviðleikar, eða ramt mótstöðuaf?

Hin ytri náttúra er eldri en allt þetta og varir lengur en allt þetta. Hún varir lengur en nokkur kyrkja, eða biblía, eða hjátrú, eða hefð, eða undirgefni eða þrælsótti, eða konungur eða kóróna, eða fífl eða auðmýkt. Og í ytri náttúrunni er ekkert nema sannleikur—guðs ljög.—Hann er þar allt í öllu.

Myndun jarðarinnar, fall straumsins, vöxtur jurtanna, hiti og kuldi, ljós og myrkur, stjörnuhröp um heiða nótt, regn og snjór, allt er það sannleikur, og ekkert nema sannleikur. Það er ekkert á verði, sem aftrar því sanna að ske, og það fyrir allra opnum augum. Þar er ekkert sem reynir að villa nokkrum sjónir, því þar er ekkert að dylja eða fela.

Sannleikurinn á ekki ervitt uppdráttar í heiminum, því hann er líf, hræring, viðhald, takmark, upphaf og endir alheimsins.

Þjóðveldi, --Democracy--

Úr „Christian Register“ eftir Dr. **Edward E. Hale**.

Margt það sem vér segjum og jafnvel hugsom í stjórninálum er atvikum háð, hvaða þýðing vér leggjum í ýmskonar orð. Þessi atvik eru oft mesta óhamingja, af því að af þeim getur risið alskonar hjátrú, sem ekki er svo létt að víkja úr vegi.

Eg heyrði Dr. Furness segja eitt skifti,—ég held það hafi verið í prestvígslu-ræðu—að hann hefði aldrei hitt nokkurn mann, er alist hefði upp og þegið mentun sína við skólaföngunir í löndum, þar sem aðals og höfðingja stjórn sæti yfir þjóðinni, skilja hvað Kristur hefði átt við með „guðsríki“. En Dr. Furness vissi það og hann sagði okkur hinum: Jesús átti við með því það sem vér köllum nú á tíma „Þjóðarríki“. Og viljum vér þýða orðið „ríki“ á sem viðtækastann hátt og láta það tákna andlegan sem veraldlegan auð eða ríkdóm, þá myndi þetta orð fyllilega svara hans meiningu. En fimm af hverjum tíu álíta að „ríki“ þýði „konungsríki“, og að sjálfsgöðu konung. Öllum sem læra á háskólum í Evrópu finst bæði orðin þýða hið sama. Konungs-hugmyndin hefir fylgt ríkishugmyndinni í huga þeirra öld fram af öld. Afleiðingin verður því sú sama og fyrir Zebedeusarsonunum. Sé ríki til, þá er konungur, og sé konungur, þá hljóta einhverjir að sitja honum til „hægri handar“ og „vinstri“, og maðurinn sem vonar eftir að setjast til „hægri handar“ eða til „vinstri“, hann gerir ráð fyrir „fylgd“—lénsmönnum. Þar hljóta að vera sessunautar, *Comites, Counts* eða greifar. Þar eru menn er hirða um Hertýgin og menn er hirða um Skrúðann og halda undir Slóðann.

Þetta fólk álítur stjórn sem að sjálfsgöðu að það ofan komandi verkandi út og niður á við, á ýmsu tröppustigi milli „karls og jarls“. Þannig er konungurinn uppspretta allrar vegsemdar og konungs Engelskan, fyrirmynd allrar Engelsku. Og jafnvel undirniðri, þótt vísindamenn vilji ekki meðkenna það, trúá menn að einhvernvegin, fáist konungurinn til að snerta sjúkl-

inginn, hverfi heimakoman og líkþrotinn — „konungs-illan hverfi sem svefnhöfði.

Hindurvitni þessi eru mjög rótgróin. Þau ónýta að heilu og hálfu leyti meginhluta þess sem ritað er í Amerísk tímarit um stjórnfræði, því meirihluti höfundanna hafa lært við háskóla Engendinga og Frakka og Þjóðverja. Í sannleika, það er næstum tilfinnanleg sýn að sjá stórgáfaða menn vera að byrja að komast í skilning um það, sem þeir ekki vissu áður, hver þýðing og tilgangur laga og landsréttar sé í raun réttir.

Mjög sláandi dæmi þessa eru inngangsgreinarnar í „Dagbók“ Charles Dickens um Ameríku-ferð hans. Einhver hafði farið með honum yfir til rikisspítalans í Massachusetts fyrir þá geðveiku. Og þegar honum var svo sagt að stofnun þessi hefði verið reist á kostnað almennings og henni væri viðhaldið á almanna fé til almanna nota, datt svo ofan yfir hann, að hann hefði ekki orðið meira hissa, þótt hann hefði farið á kjörstað, einhvern kosningadag og séð kjósendur standa þar í einum skara og vera að syngja „Sköpunarlofgjörðina“ eftir Haydn, Að það skyldi vera eitt af skylduverkum stjórnarinnar að sjá um að betur færi um hvern hálfvita aumingja er í heiminn fæddist þar í ríkinu, en erfðaprinzinn lét fara um Georg III. Englands konung, tók Dickens bæði tíma og umhugsun að fá nokkurn botn í. Að yfirborðinu til gat hann þó loks komið því í höfuðið, en vafamál er það mikið, hvort hann nokkur tíma varð laus við þau hindurvitni, að stjórn væri eingöngu til þess að stjórna—sitja að ríkjum. Það er ekki ósvipað og í skólabókunum fyrir tæpri öld síðan. Kennarinn var maðurinn með „stokkinn og vöndinn“, er átti að hýða börnin, en naumast tæpt á því að skylda hans væri að kenna hverju barni er honum væri fært, og jafnvel gera sem fullkomnastan mann úr heimskingjanum litla er naumast kunni að ávarpa læriföður sinn.

Veslings Dr. Paley reitti Georg III. svo til reiði að Paley var aldrei gjörður að byskupi,—þrátt fyrir það þótt hann bæri höfud og herðar yfir allan klerkdóm Englands á sinni tíð,

með dæmisögunni, þar sem hann líkir konungsstjórn við dúfnahóp, er léti stjórnast af dúfnunna, er bæði væri haltur og vængbrotinn, er ekkert gæti gert nema skipa fyrir.

Hefði Paley getað hugsað sér dúfnahóp, sem hvorki lætur stjórnast af þeim stærsta eða smærsta í hópnum, en hlýðir ótilkvatt lögum Apríls og Októbers, eftir því sem Náttúran sjálf býður, þá hefði hann skilið hvað orðið Þjóðstjórn þjóðir, hvað samvinna er, hver sé hinn virkilegi „ríkdómur“ „þjóðrikisins,.. Hann hefði þá getað séð hvað úr því fólki yrði, er engan konung á nema guð þann, er leiðbeina vill öllum sínum börnum. Paley hefði þá skilið það, sem stjórnfræðingar, sem mentast og alist hafa upp undir konungsstjórn, geta aldrei lært að skilja—hann hefði skilið það, að Þjóðstjórn hvorki gerir ráð fyrir konungi, keisara, flokkstjóra eða hundradshöfðingja, né þarf á þeim að halda. Eins lengi og það er Almaña-stjórn fyrir Almennig getur orðið „stjórn“ jafnvel verið afvegaleiðandi og ollað misskilningi.

Í fleiri en helming þeirra tilfella, þar sem ég hefi séð Þjóðstjórn lýst, er svo tekið til orða, að það sé það stjórnarfyrikomulag þar, sem Almennigur velji sér sína Yfirboðara. Í sannleika þar, sem Þjóðstjórn er, þar velur Almennigur sér ekki Yfirboðara. Almennigur er sinn eigin Herra, en velur sér að eins þjónustumenn, er hann felur ýmsa sýslu.

Almennigur lætur hvern sjálfráðan í því er snertir hann mest, að hugsa fyrir sínum eigin hag. Undir Þjóðstjórn, til dæmis, ef drengir í fimta bekk í sextánda deild í lýðskólanum langa til að stofna knattleikarafélag, þá koma þeir saman á tröppunum við skólahússdyrnar og stofna það. Þeir velja sér forseta, tvo varaforseta, skrifara, féhirðir og framkvæmdarnefnd. Þeir þurfa ekki að senda til Parísar eða Berlínur eða Pétursborgar til þess að fá leyfi til að halda fundi. Alveg á sama hátt koma læknar saman á fundi, skipa í nefndir, gera þær rannsóknir sem þeim sýnist um mýflugnabit, eða gulusýki, eða kólera, eða sóttgæzlu. Þeir spyrja engan um leyfi. Þeir fara eftir eigin hugboði, eðliskröfu, og sannfæringu í því efni. Ellegar ef seytján manna halda þeir hafi uppgötvað það að

guðirnir séu fjórtán, ef þeir svo óska eftir að hafa bænaskomur til þessara fjórtán guða, fjórða hvern dag vikunnar að miðnætti, eða um elleftu stund, þá fara þeir ekki að sækja um leyfi til þess til Róm eða Cantaraborg eða Genf. Ekki heldur fara þeir að koma saman í biksvörtum neðanjarðar grafhvolfum. Þeim kemur ekki til hugar að halda þá fundi úti í regni og óveðri á krossgötum. Þeir ráða sér sal, þar sem þeim sýnist, hittast þar hvenær sem þeim sýnist og tilbiðja þar guðina eins og þeim sýnist.

Eða svo maður taki dæmi úr lífi einstaklinganna undir Þjóðstjórn. Ef að ungan mann, er heima á í Seattle, langar til að lesa læknisfræði í marmarahöll rétt við Back Bay* í Boston þá fer hann til einhvers járnbrautarfélagsins og ræðst hjá þeim sem vikasveinn á einhverri vöruflutningslest, er fer austur. Loks kemst hann til Boston og hann gengur til hallarinnar og hann sezt við og les. Enginn veit um að hann er þangað kominn nema kennarinn, sem hann les með. Og þegar hann hefir lesið og lært eins lengi og efni hans leyfa, þá fer hann.

En setjum nú svo, að frændi þessa pilts í Svartskógi eða í Weissnichtswo langi til að ganga í skóla í Berlín eða Halle. Setjum svo, að hann leggi af stað fótgangandi þangað. Svó vistar hann sér herbergi, er þangað kemur, og semur um einhverja næringu til næstu mánaðaloka. Hann hefir ekki verið þar sólarhringinn út, þegar hann er heimsóttur af einhverjum þjóni þess opinbera, og beðinn að gera grein fyrir sjálfum sér, hver hann sé, hví hann sé þangað kominn, hvað lengi hann dvelji þar og hverjir standi straum af honum, ef hann verði veikur. Hann verður að sýna endalausa „passa“ og sverja endalausa svardaga. Og svo skyldi verða stúdenta uppþot næstu viku á eftir, eða eitthvað það koma fyrir, er ollað gæti ónád þeirra, sem nefndir eru „valdsmenn staðarins“, þá myndi einhver þjóna þess opinbera heimsækja hann á ný og segja honum að hann yrði að fara burt úr borginni.

* Ný læknskóli Harvard-háskólans er skrautleg marmarabygging rétt utan við Back Bay í Boston. býð.

Annar þessara pílta lifir undir Þjóðstjórn, þar sem fólkíð stjórnar sér sjálfst, en hinn lifir undir nokkurskonar Lénsherra-stjórn, þar sem hann verður að hlýða þeim skipunum, er Einhver býður honum, er fengið hefir sínar skipanir frá Einhverjum Öðrum, sem hlotið hefir skipan frá heilum hópi Einhverra, er tekið hafa vald sitt frá þeim, sem það hefir hlotið, frá Yfir-drottni, er „ríkir fyrir guðs náð“.

Þjóðstjórn er ekki eingöngu það fyrirkomulag, þar sem Almennitur ræður sína eigin fulltrúa. Það er það stjórnarfa- þar sem fólkíð ræður sér sjálfst.

Kaflí úr bréfi frá Síg. Júl. Jóhannessyni:

....Jæja, mikið er það og merkilegt, sem á hefir gengið hjá ykkur síðan við sáumst seinast og ekki er svo að sjá sem friðarandinn hafi breitt óslitna blæju yfir Winnipegbæ þótt Sigurður Júlíus færi þaðan. Eg heyri stundum hingað suður óminn af vopnaviðskiftum ykkar á stríðsvellinum norðurfrá og þykir gaman að. Eg hlakka altaf til að fá blóðin, þó mér finnist þeim öllum vera úbótavant. Kringla er eins og mislynd kerling, sem stundum talar af heilbrigðri skynsemi og alvöru, en stundum snýst beint á móti öllu réttu og góðu. Hún hefir á síðari tíð flutt ritstjórnargreinar svo ólíkar og hjáleitar að furðu gegnir. Stundum heldur hún uppi vörnum fyrir óheftri hugsun, heilbrigðri rannsókn, ljósi og menningu; stundum aftur á móti ber hún vopn að öllu því, sem ekki segir já og amen við öllu gömlu og rotnu. Stundum flytur hún glymjandi hvatir til síðferðis og bindindis, en í næsta skifti mælir hún með drykkjukrám og spilavítum. Hún er hvorki fugl né fiskur, hvorki heit né köld, hvorki heil né hálf. En samt er hún frá mínu sjónarmiði eins og rós á móti þyrni í samamburði við Lögberg. Tíundargreinarnar, Missiónar-greinarnar og „Það lekur úr honum afa“ þóttu mér allar ágætar.—Þá er Heimir, mér líkar vel stefna hans og meðferð flestra mála, mér þykir hann að eins heldur klúr, satt að segja, og ekki alveg nógu fjörugur. Eitt allra bezta kvæði sem ég minnst að hafa séð er kvæði Stepháns G. í Heimi um byltingamanninn (Jesús). Þesskonar biblíuljóð grafast djúpt inn í hugsanir margra. Baldur þykir mér ágætt blað síðan Einar tók við. Það er að segja ef hann væri skrifaður fyrir fólk með heilbrigðu viti, en nú er að gera við því sem er, að allur fjöldinn er blindir skynskiftingar og þess vegna er ekki til neins að skrifa eins skynsamlegar ritgerðir og Baldur flytur, nema hafa eit- hvað með til þess að ginna menn til lesturs. Baldur er of daufur, of fjórúttill en að öðru leyti góður..... —

Ritstjóri sra Rögvaldur Pétursson, Winnipeg.

Prentari: Gfslí Jónsson, Winnipeg Man.